

Írta: Horváth Ágnes

Okozatok – okozatok

Nyári kánikula, rekkenő hőség. A levegő sem mozdul, mikor kilépek a Családsegítő kapuján. A csend uralkodik. Ebben a déli kánikulában embert sem látni.

Egyedül állok a járdán. Árnyas budai utca. Villák, társasházak. A sarkon túl a városkép megváltozik. Az egyemeletes kertes házakat elhanyagolt 4 emeletes bérházak váltják föl. Egyedül állok a járdán... Tán épp ezért tűnik élesebbnek a sikoly, mely ebben a percben töri át a csend falát.

– Jöjjön már, gyorsan!

A szavak parancsolóan, ellentmondást nem tűrően hasítják keresztül a levegőt, azonnal megindulok a hang irányába.

Az utca torkolatához közeledve már látom a töpörödött pici asszonyt, aki korát meghazudtoló fürgeséggel siet felém a főút másik oldaláról. Az úttest közepén találkozunk. Megragadva karom, vonszol maga után, miközben kiabál.

– Megölte! Majdnem megölte! Az a gyilkos!

A nagy házak tövében, egy irodának használt pince lépcsőjén ül a fiú, háttal az utcának. Bal keze az aszfalton, körülötte hatalmas tócsában alvadt vér. Jobb karjára támaszkodva zokog. Mögötte térdel a lány a járdán. Hátról öleli, nyugtatgatja, becézgeti. A pincehelyiségből két riadt tekintetű nő néz föl rám. Leguggolok, hogy lássam a sebet. Több centis vágás a tenyér élen, melyből lüktetve áramlik ki a vér. Dél múlt. A közeli orvosi rendelőben már nem találnék senkit.

– Mi történt? – kérdem. A tizenhat körüli fiú fölemeli fejét, rám emeli vérben forgó tekintetét. Az arca olyan sápadt, félfő, menten elájul.

– Hagyjon békén és menjen a francba! – válaszolja. Az irodából egy pohár vizet nyújtanak felé.

– Hívtak mentőt? – egy bólintás a válasz. Megfogom a vizet, a fiú mellé guggolok. – Ezt idd meg!

– Adjon egy cigarettát – üvölt rám, de a poharat elveszi, és nagy kortyokban issza a vizet. A lány továbbra is halkán becézve simogatja, és közben mondja:

– Összeverekedtek a bátyjával, megszurta. .

– Adjon már valaki egy cigarettát – kiáltja újra a fiú eltorzult hangon.

Ekkor a néni, aki idehívott és eddig a háttérben téblábolt, kiabálni kezd:

– Látja. Nem érdemes ezekért. Megölik egymást. Ezek gyilkosok. Engem is a bátyja a múltkor lekurvázott. Engem! Aki a nagyanyja lehetnék. Azt mondta, takarodj a... te vén... és... A néni egyre jobban kiabál, lassan kis csoport verődik össze az utcán. A néni folyamatos szitkozódását néha a fiú üvöltése szakítja meg.

– Tűnjön el innen! – Végre felsikolt a mentő hangja, és hamarosan lefékez az autó az összeverődött csoport előtt. A mentőből kiszálló férfiak két perc alatt csendet teremtenek. Megnézik a fiú sebet és ott az utcán ellátják, majd közlik, beszállítják a kórházba. A néni az egyik mentősnek kezdi mesélni a történeteket. Tisztázom, hová viszik a fiút, és hogy a lány bekíséri, majd névjegykártyát adva a lánynak, a nénibe karolok, hogy hazakísérjem. A „tömeg” oszlani kezd. Már nincs mit nézni.

Ekkor érkezik egy barát. Kezében sörösüveg, szájában cigaretta. Odalép a mentősök által támogatott fiúhoz, és cigijét a szájába dugja.

– Na szívj egy slukkot. – A fiú újra sírni kezd.

– Gyere velem, kérlek, kísérj el! – és az egészséges kezével a sörösüvegért nyúl. A néni újra kiabálni kezd. Belekarolok, és nyugtatgatni kezdem. Elindulunk. Közben a szemem sarkából látom, nem, inkább érzem: egy árny suhan kapualjról kapualjra a mentő felé. A nénit házához kísérem, belép a kapun. Én tovább megyek. És most újra csak érzem, valami történik. Hátra fordulok. Asz egyik kapuból egy fiú lép ki. Ruhája merő vér, és szinte fut a mentő felé. Öccse, akit tiltakozása ellenére már majdnem beültettek az autóba, kiszakítja magát és újra a járdára lép. A néni valószínűleg ugyancsak megérezve valamit, az utcán terem, és a siető báty után veti magát.

– Itt van! – kiáltja, és szitkokat szór a most érkezőre. Oly szaporán szedi lábát, hogy eléri és megfogja a nagyobbik fiút, aki kitepi magát, lerázza az öregasszonyt.

– Hagyjon békén! – kiáltja és menne tovább, de az nem hagyja.

Ekkor csattan a pofon. A néni megáll. Egy pillanatra a döbbenettől elhallgat. A fiú időt nyer és a mentőhöz ér.

A pillanatra beállt csend azonnal véget ér. Kiabálva szitkozódik a néni. Eddigi vad indulatát a pofon tovább fokozta. Kiabálnak a fiúk. Ez a békülés, az összetartás, egymás és az önvédelem pillanata. Kiabál a mentős, hogy végre rendet teremtsen, és indulhassanak. Hogy melyikük és mikor hívja a rendőröket, ki tudja ebben a zűrzavarban. De egyszer csak ott vannak. És persze ők is kiabálnak. A rendőrök érkezésére a kisebbik fiú újra aktív lesz. Félti bátyját, akin hamarosan kattant a bilincs. A két autó viszi utasait. A döbönt emberek még egy percig csendben állnak a járdán, majd mindenki dolgára indul. Csak a néni kiabál az elcsattant pofon okozta jogos indulatában. Vele ki törődik? Ki lesz a tanú? Őt ki védi meg? Újra belekarolok. Sétálni kezdünk. Oda-vissza az utcán. Lassan csillapodnak az indulatok. Megnyugszik. Hazáig kísérem.

Az utca újra kihalt. Fülemben még ott vijjog a szirénázó autók hangja, majd az is elhal, helyet adva egy újabb, egyre erőszakosabban visszatérő kiáltásnak: mit kellett volna tenni, mit kellett volna másképp tenni, hogy ez ne következzen be?

Hat éve ismerem a családot. A hat év története, eseményei kavarnak bennem.

Akkor egy kerületi általános iskola igazgatója keresett meg. Az ötödikes P.-t (történetünk idősebb szereplőjét), aki ekkor 13 éves, eltanácsolták az iskolából. Javasolták az anyának, keressen meg, hogy segítsünk másik iskolát keresni. Egy hétig vártam, de a család nem jelentkezett. Az iskolában érdeklődve megtudtam, a gyerek nem jár tanítási órákra. Így elhatároztam, hogy ismeretlenül bár, de fölkeresem őket. A látogatás – akkor úgy tűnt – jól sikerült. Egy – a harmincas években épült – villa alagsorában, három és félszobás, szépen berendezett, igényesen tisztán tartott lakásban élt a család. Az anya három fiával és második férjével. A beszélgetés eredményeként könyveltem el, megígérték, a fiú újra jární fog az órákra, míg közösen új helyet nem találunk neki.

Az iskola felé nehézségek nélkül tudtam közvetíteni a gyerek általam vélt érdekét: addig maradjon, míg meg nem találjuk számára az új, megfelelő helyet. Az anya pedig elfogadta azt az elképzelésem, hogy a Nevelési Tanácsadó segítségét kell kérnünk. Bár azonnal jelezte, fia oda egyedül nem mehet, mert elcsavarog, ő pedig munkája miatt nem ér rá hozni-vinni őt. Így én vállaltam a fiú kísérgetését.

A Nevelési Tanácsadóban régi ismerősként fogadták a gyereket. A velük való együttgondolkodás alapján alakult ki, és ezt végül az anya is elfogadta, hogy P. egy kórház belső iskolájában folytassa tanulmányait.

Tartottam tőle, hogy a gyerek nem fog örülni ennek a megoldásnak. Ám ő szívesen ment erre az új helyre és az ott töltött évek alatt nyugodt, lelkes tanuló volt.

Emlékszem, már ekkor gyakran tettem föl magamnak a kérdést, az anyuka miért nem vállal semmit fia sorsának rendezésében. A beszélgetések során mindvégig az volt az érzésem, csak passzív résztvevőként fogad el.

Végül úgy éreztem, kérdéseimre megtaláltam a választ. Jópár évvel korábban az anya botrányos válással „megszabadult” italozó, munkakerülő férjétől. Vállalta, hogy három fiát egyedül neveli föl. Mióta az apa elköltözött, nem volt hír róla, fiaival nem kereste-tartotta a kapcsolatot, a családot anyagilag sem támogatta. P. gyakran hallotta, „olyan vagy, mint az apád” és ő megfelelni próbált a rá osztott szerepnek. Az idősebb fiú már szinte felnőtt, bevonult katonának. Ő a reménység, aki majd rövidesen lesz, munkába áll és az anyja támasza lesz. A kisebbik most kezdte az általános iskolát. Csöndes, hízelgő kisfiú, aki gyakran ül anyja ölébe, simogatást, becézést csikarva ki a veszekedő, ideges anyától. Ő a jó gyerek. Az asszony rövidesen megismerkedik nagyfia egyik katonatársával, a kapcsolatból rövidesen házasság lesz.

A nagyfiú lesz, és nem váltja be a hozzá fűzött reményeket. Nem dolgozik. Egész nap csavarog vagy fekszik az ágyon. (Egy évvel később megnősül – már jön a baba – és két év után elköltözik.)

A két kisebb gyerek nem vesz tudomást az új apáról. Mindketten a maguk módján próbálják magukra vonni az anya figyelmét. Az egyik csavarog, verekszik, autókat tör össze és kicsapatja magát az iskolából, a másik ujját szopva bújik anyja ölébe. Az ifjú férj nem vállal részt az asszony gondjaiból. A P.-ről szóló beszélgetésekből is kimarad.

Az elkövetkező két évben a fiú gyakran megkeres a Családsegítőben. Sokat mesél új iskolájáról. Szemmel láthatólag jól érzi magát. A nyolcadik osztály vége előtt pár héttel összefutok az asszonnyal. Állapotos. Boldogan újságolja, fia úgy döntött, a Béke Nevelőotthonban tanul tovább. Bár kimondatlan, de tudom, így külön szobája lesz a kis jövevénynek.

Pár hónap múlva megszületik a kisbaba. Kislány. Az anya ragyog. Az apa munkája mellett egyre több másodállást vállal. „Kell a pénz” mondja, „az asszony GYED-en”. A fiúk viszont nem vesznek tudomást a jövevényről. Már féléves a pici, mikor az anya boldogan újságolja, kisebbik fia sokat játszik hűgával. Néha akár rá is bízhatja. De a másik... örökké figyelni kell. Vad a kislánnyal és figyelmetlen. Egy percre nem lehet vele kettesben hagyni. „Még szerencse, hogy hétközben az intézetben van.”

A történet folytatását három évvel később az anya mesélte el, mikor GYES-ről visszatértem és végiglátogattam régi klienseimet.

Az asszony kétségbeesett, nem tudja, mit tegyen. Munkahelye megszűnt. A följánlott állást nem fogadta el. Bízott benne, hogy talál kedvezőbbet, de csalódott. Férje ugyancsak munkanélküli. Három éve ő hagyta ott munkáltatóját, mivel a sok fekete munka jobb jövedelemnek ígérkezett. Most viszont a férfi 2 éve súlyos beteg, kórházban van. Táppénzt, járadékot nem kap. Középső fia lesz, és bár több helyen is dolgozott, 1-2 hétnél tovább seholy sem bír megmaradni. Kisebbik fia végül ugyanabban a kórházi iskolában fejezte be általános iskolai tanulmányait, mint bátyja, de nem vették föl sehová tovább tanulni. Magas a díjhátralékuk, már az előző telet is fűtés nélkül csinálták végig, most újra jön a tél. Mi lesz? Még szerencse, a kislány egyszer sem fázott meg.

Végiggondolva a teendőket a következő terv bontakozott ki:

- 1) Anya jelentkezése a Munkaügyi Központba, a járadék elintézése
- 2) Anyának munkahely keresése
- 3) A díjhátralék összegének tisztázása, fűtés biztosítása

4) Apával kapcsolatban tisztázni, van-e elegendő biztosított ideje a munkánélküli járadékhoz

5) Az apa betegsége alapján leszázalékolható-e

6) Nagyfiúnak munkahely, a kisebbiknek iskola keresése.

A közös gondolkodás eredményeként alakult ki a fenti sorrend is. A beszélgetések során világossá vált számomra, hogy egyedül az anya motivált a változásra, cselekvésre. Rövid időn belül bejelentkezett a Munkaügyi Központba, ahol járadéka folyósítását megkezdték.

Közben munkát kerestünk, és hamarosan el is helyezkedett. Sikerült gázórájukat mágnescártyásra cseréltetni és egyúttal a hátralék kifizetésére kedvező részletfizetési megállapodást kötni. Ezzel látszólag a fűtési probléma is megoldódott.

A család többi tagja passzivitásával elutasította az együttműködést. Az anyát támogatva viszont elérhető volt a fiúk munkába állítása, illetve iskolába helyezése, de hamarosan kiderült, lelkesedésük tiszavirág életű. A próbálkozások ismétlődtek, és mind kudarccal végződtek.

Az apa ugyan nem kíván tenni semmit, felesége viszont igyekszik minden utat végigjárni, hogy valamilyen ellátáshoz juttassa. A TB-nél kiderül, hogy nincs meg a kellő biztosítási ideje, így a Munkaügyi Központ járadékot nem fizet. A határozat alapján próbálkozik az önkormányzatnál. Jövedelempótló támogatást viszont a helyi rendelkezések értelmében nem kaphat. A család maximális segítyezésben részesül.

Most, mikor újra végig gondolom a kapcsolatomat a családdal, azon morfondírozom, mit kellett volna másképpen tennem. Hogyan tudtam volna partneri, bizalmi kapcsolatot építeni? Eszembe jut, hogy találkozásaink során a velem hasonló korú asszony „néniz” engem és ezzel belekényszerülünk (belekényszerülök) az alá-fölrendelt viszonyba.

Azt mondják, minden rosszban van valami jó. Tán sikerül e családi tragédia kapcsán megtalálnom a kulcsot, az új utat a szívekhez, tettekhez.

Az anyával ezekben a napokban többször is beszélek. Ezekre a beszélgetésekre viszont kivétel nélkül jellemző, hogy a megállapodás ellenére én keresem a kapcsolatot. Az asszony fiai közti „összeveszést” úgy látja, az ital okozta. Már reggel – mikor ő munkába indult – két liter bort megittak. Úgy gondolja, nagyfia tovább ivott volna, de a kicsi nem adott rá pénzt. Mindkét gyereket hibásnak tartja. A kicsi valószínűleg szavaival hergelte bátyját míg „az állat” föl nem kapta a kést. Kisebbik fiáért aggódik. Még aznap bemegy hozzá a kórházba. De a nagyról hallani sem akar. Nem akar róla tudni, érdeklődni a rendőrségen. „Ő csinálta” – mondja – „Úgy kell neki, most vállalja, amit tett”.

Pár nap múlva újra otthon mindkét gyerek. A kisebbik nem kéri a vádemelést testvére ellen. „Családi ügy”, mondja az anyja.

A történeteket újra átgondolva megpróbálom a család „férfi” tagjaival külön-külön beszélni.

Azt tapasztalom, nem igénylik a kapcsolatot, és a felajánlott kortárs csoportba való kapcsolódást is elutasítják a fiúk.

A nagyobbik fiú úgy érzi, ami történt „véletlen” volt. O egyébként is újra dolgozik, „nincs ideje” velem „beszélgetni”. Bár emlékszik rá, „régén az milyen jól esett.”

A kisebbik kerüli a találkozást, még az utcán sem ismer meg.

Az apa-ügy érzem-jól érzi magát a „szegény beteg” szerepében és vár... „Hátha lesz valami...” Leszázalékolják...?!

Egyedül az anyán érzem, számára fontos, hogy kapcsolatunkat végleg ne zárjuk le. Bármikor jöhessen (de csak ha már úgy érzi, megfullad gondjai fojtogatásától).

És a történet itt tovább folytatódik...